

SCHALSUM, DE HERVORMDE KERK

Exterieur

Op het eerste gezicht zou men nauwelijks vermoeden dat deze kerk uit het midden van de 13de eeuw stamt. De grote ramen, de twee moderne deuren en de vorm van de toren brengen ons op een dwaalspoor, maar wanneer wij dichterbij komen en het muurwerk aan de zuid- en oostkant goed bekijken, blijkt dat wij te doen hebben met een romaans bakstenen gebouw. In de zuidmuur zijn twee gedichte rondbogige ingangen en sporen van dito ramen, het ronde koor gaat via uitgemetselde togen boven de vensterzone over naar een vijfzijdige dakvorm. De huidige vensters en ingangen zijn wijzigingen van later datum, terwijl de noordmuur geheel bemetseld is.

De **toren** is aan 3 zijden ommetseld, slechts aan de noordkant is het oorspronkelijke muurwerk zichtbaar. Op het vierkante stenen gedeelte staat een eenvoudige achtkantige houten spits van vrij kleine afmetingen, in de huidige vorm daterend uit de 19de eeuw.

Interieur

Het inwendige van de kerk is zeer sober; de ruimte wordt overwelfd door een houten tongewelf, rustend op een overspanning van geprofileerde schinkels en trek balken. De sleutelstukken zijn voorzien van een peerkraalprofiel. Deze overwelfing dateert uit het midden van de 16de eeuw.

Temidden van de grijsgeverfde 19de eeuwse banken valt de eikenhouten preekstoel op, die rijk versierd is met snijwerk. De vijf panelen van de kuip, tussen met ranken omwonden getorste zuilen, vertonen voorstellingen van het Laatste avondmaal en de vier Evangelisten.

De maker van dit wat boerse maar toch charmante houtsnijwerk is niet bekend, doch het jaar van ontstaan, 1711, is op de trappaal ingesneden. Het eikenhout is thans blank, maar in het begin van deze eeuw was het donkerbruin geverfd. Misschien is de preekstoel oorspronkelijk geheel of gedeeltelijk beschilderd geweest, want de banderollen onder de vijf figurale voorstellingen zijn geheel glad, zonder sporen van gesneden opschriften; het ligt voor de hand aan te nemen dat in ieder geval de aanduidingen van deze voorstellingen geschilderd waren.

De ruimte onder de orgelgalerij is door een houten wand van de kerk gescheiden, evenals het koor; het laatste is ingericht als consistoriekamer.

In het gangpad tussen de banken is een aantal nogal versleten oude grafstenen te zien, waaronder een zerk van rode zandsteen, gedateerd 1486, en een aantal 17de eeuwse zerken.

Orgel

Het orgel dateert uit het begin van de 19de eeuw. Het front is beschilderd en wordt bekroond door een uit hout gesneden stilleven van muziekinstrumenten.

Het één-klaviers instrument heeft de volgende dispositie:

Prestant 8' / Gamba 8' / Bourdon 16' (disc.) / Holpijp 8' / Octaaf 4' / Cornet 3 sterk / Fluit 4' / Gemshoorn 8' / Trompet 8' / Tremulant / Windoplossing

Klok

Vroeger bezat de kerk een klok, in 1705 gegoten door Mammes Fremy. Omstreeks 1890 echter werd deze vervangen door een klok uit 1761, die door Steen en Borchardt voor de kerk van Giekerk was gegoten.

Juub Bosmans
1979

Literatuur:

- Voorlopige monumentenlijst, Den Haag 1930, blz. 104-105.
- R. Steensma, Langs oude Friese kerken, blz. 58-59, 65.